

19 yaşında 28 gürcünü həyatı bahasına xilas etdi

Rahib Məmmədovun Ağdamda başlayıb Gürcüstanda qəhrəmanlıqla bitən ömrü əbədi örnəkdir

◆ Unudulmazlar

Qoynunda yaşadığımız dünya əvvəlcədən düşünü-lüb hesablanmış hansısa bir düsturla, cızılmış xətlə ni-zamlanmışdır. Buna görə də ömrümüzün müxtəlif günlərində, fərqli anlarında qəflətən hansısa ağır sınaqlarla üzləşməli oluruq. Belə anlarımızda çətinlikləri iradə-mizin qətiyyəti ilə dəf etməyə çalışır, məqsədə çatmaq üçün bütün gücü ortalığa qoyuruq. Özümüzə güvənə-güvənə mübarizə aparır və sonda qalib gəlirik.

Elə insanlar var ki, sıradan ömür yaşayırlar. Bəzən səssiz-səmirsiz yaşadıkları bu dünyadan köçürlər. Bir müddətdən sonra isə ən yaxın qohumları tərəfindən belə tamam unudulurlar. Sonra-lar onları heç xatırlayıb yada salan da olmur. Amma elə insanlar da var ki, yaşadıkları qısa ömürlə böyük qəhrəmanlıq və igidliklər göstərirlər, necə deyərlər, tarix yazırlar. Özlərindən sonra şərəfli ad, qürurduyulası əməllər, heç vaxt yaddaşlardan silin-məyəcək dəyərli örnək qoyub həyatdan gedirlər.

Vətənə Rahib kimi oğullar gərək

1987-ci ilin soyuq fevral günlərində Gürcüstan Respublikasının Poti şəhərinin Çaladidi kəndindən axan Rioni çayında ölümlə üz-üzə qalmış insanların xilas edərək böyük hünər və rəşadət göstərmiş 19 yaşlı Rahib Məmmədov qısa həyatında böyük və şərəfli ömür yaşayıb. Qəhrəmanlığı ilə ölməzlik yolunun yolçusuna çevrilib...

1996-cı il martın ortalarında - Novruz bayramı ərəfəsində Ağdam bölgəsinə ezamiyyətə getmişdik. Qatardan düşən kimi ön xəttə tələsdik. Səngərlərə baş çəkib zabit və əsgərlərlə görüşdük. Hərbi hissənin məktəbdə yerləşən qərargahına yalnız şər qarışanda qayıtdıq. Həmin günlərdə hərbi hissələrdə cəbhə bölgəsindəki məktəblərdə yerləşirdi. Gecəni burada qalmalı olduq. Səhər lap ertədən təhsil ocağının həyətində cı-xanda meydanın tən ortasında büst gördük. Yaxınlaşıb diqqət-lə baxdıq, adını oxuyan kimi bir vaxtlar alı məktəbə qəbul imtahanı verəndə onun haqqında inşa yazdığımız xatırladım. Qarşısında dayandığımız 1987-ci ildə Gürcüstanın Çaladidi kəndində təbii fəlakət zamanı Rioni çayında insanların həyatını xilas edərək ölümsüzlük zirvəsinə yüksəlmiş Rahib Məmmədovun büstü idi.

Rahib Məmmədov 25 avqust 1967-ci ildə Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndində dünyaya göz açıb. Uşaqlığı, gənliyi bu gözəl kənddə keçib. Təəssüf ki, onun ömür yolu qısa olub. Cəmi 19 il! Amma Rahib bu qısa ömrü ləyaqətlə yaşayıb, qəhrəmanlıq göstərmiş, həyatını şərəflə başa vurub. Qəhrəmanlığı, igidliyi ilə özündən sonra şərəfli ad qoyub, yaddaşlarda ulduz kimi parlayıb, şimşək kimi çaxıb. Cəsarəti və igidliyi ilə qəhrəmanlıq tariximizə yeni səhifələr yazıb.

18 yaşına çatanda yaşlıları kimi Rahibə də hərbi komissarlıqdan çağırış vərəqi gəlib. Valideynləri, yaxınları onu tən-tənə ilə ordu sıralarına yola salıblar. Atası Gülmalı kişi də, anası Roza xala da Rahibin keçmiş ittifaqın hansı şəhərinə düşəcəyini, məktubunun haradan gələcəyini intizarla gözləyiblər. Günlərin birində onları narahatçılığına son qoyulub. Qapılarını döyən paçtolyon Rahibdən məktub gətirib. Xoşbəxtlikdən oğulları çox uzaqlara düşməyib. Gürcüstandakı hərbi hissədə xidmət edirmiş. Gələcəyin qəhrəmanı yazırdı ki, burada onlara zirehli texnikaları idarə etməyi öyrədirlər.

1987-ci il fevralın 1-i idi. Rahibin xidməti adi günlərdəki kimi davam edirdi. Saatın əqrəbləri gecə 5-i göstərirdi. Növbətçi əsgər və zabitlərdən başqa hərbi hissənin şəxsi heyəti şirin yuxu içərisindəydi. "Qalx!" komandasına bir saat qalmışdı. Amma saat 5-dən bir-iki dəqiqə keçər-keçməz şəxsi heyət "həyəcan" çağırışı ilə

ayağa qaldırıldı. Məlum oldu ki, yağın güclü qar və yağışdan sonra məcrasını aşan Rioni çayı qəflətən Çaladidi kəndini ağuşuna alıb. Sakinlərin həyatı üçün çox ciddi təhlükə yaranıb, onları xilas etmək lazımdır.

Çox keçmədi ki, xilaskarlıq missiyasını yerinə yetirməyə hazır olan sürücü-mexaniklər parka toplaşdılar. Tabor komandiri Semyonov vəziyyət barədə qısa məlumat verdikdən sonra onlara hərəkət marşrutunu dəqiq göstərdi: Poti şəhəri, Çaladidi kəndi, Rioni çayı.

Təbii fəlakət zonasına təyin olunmuş vaxtdan da bir az tez çatan əsgərlər gördüklərindən dəhşətə gəldilər. Güclü yağıntıda sonra məcrası darlıq edən Rioni çayı kəndin məhəllələrindən axırdı. Getdikcə güclənən sel artıq bir neçə evi uçurmuşdu. Fəlakətdən yaxa qurtarmaq üçün kənd sakinlərinin bəziləri evlərin damına çıxmış, bəziləri yaxınlıqdakı ağaclarla dırmanmışdılar. Əli hündür yerə çatmayanları isə sel qoynuna alıb aparırdı. İnsanların köməyinə yetişən zirehli maşınlar onları xilas etmək üçün bir-birinin ardınca iti axan sel sularını yarıb irəli gedirdi. Bacarıqlı sürücü-mexanik Rahib Məmmədov zirehli texnikanı məharətlə idarə edərək özünü evlərin damına çıxarıb, adamları təhlükəli zonadan çıxarırdı. Sel suları bəzi yerlərdə iki-üç metrə qalxmışdı. Məhəllələri dolayan Rahib sakinləri ölümün pəncəsindən almağa çalışırdı. Bu cəsur azərbaycanlı əsgər qısa vaxt ərzində 28 nəfəri ölümdən xilas etməyi bacarmışdı...

Güman olunurdu ki, artıq kənddə adamların hamısı xilas edilib. Sürücü-mexaniklər idarə etdikləri zirehli texnikaları tərponin ətəyində, təhlükəsiz bir yerdə saxlayıb növbəti ömri gözləyirdilər. Bu vaxt kənd sakinlərindən yaşlı bir kişi onlara yaxınlaşıb həyəcanla dedi:

- Uşaqlar, çox sağ olun, camaata yaxşı kömək etdiniz. Amma deyəsən, kənddə qalənlər var. Yuxarıdan səslər gəlir, darda qalan sakinlər qışqırıb kömək istəyirlər.

Əsgər yoldaşları tərponinçə Rahib bir göz qırpımında zirehli texnikanın sükanı arxasına keçib mühərriki işə saldı. Maşının güclü uğultusu, selin sınıltısına qarşıb eşidilməz oldu. Cəsur əsgər darda qalanları xilas etmək üçün irəli gedirdi. Amma kənddə kimsə gözə dəymirdi, xilasa çağıran səslər eşidilmirdi. Ötən müddət ərzində sel bir az da güclənmişdi. Onun idarə etdiyi zirehli texnika qəflətən burulğana düşdü. Selin güclü dalğası bir an içində maşını aşırıb körpünün dirəyinə çırpıldı. Nə qədər çətin olsa da, Rahib maşının sükanını əlindən buraxmadı. O həm özünü, həm də idarə etdiyi zirehli texnikanı xilas etməyə çalışdı. Təəssüf ki, cəhdləri boş çaxdı. Maşın qəflətən arxası üstə çevrildi, bayaqdan guruldayan mühərrik susdu. Sel zirehli

texnikanı qabağına qatıb xeyli irəli apardı. Maşının içərisindən Rahibin səsi eşidilmirdi. 28 nəfər kənd sakinini xilas edən Rahib qəhrəmancasına həlak olmuşdu...

Hamı Rahibdən danışırdı

O günlərdə ittifaqın mərkəzi qəzetlərində Rahib Məmmədovun göstərdiyi qəhrəmanlıq geniş işıqlandırıldı. Həm mərkəzi, həm də yerli televiziyalarda silsilə verilişlər nümayiş etdirildi. Rahib Gülmalı oğlu

Məmmədov ölümündən sonra keçmiş ittifaqın ən yüksək mükafatlarından olan "Qırmızı Ulduz" ordeninə layiq görüldü.

...Bu hadisədən sonra Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndində Gülmalı kişinin həyatında yaş çadırı qurulmuşdu. Qohumlar, yaxınlar Rahibin ölüm xəbərini eşidib kədər içində onlara gəlirdilər. Gülmalı ata, Roza ana qəm dəryasına batmışdı. O ağır günlərində valideynlər təskinliyi yalnız onda tapırdılar ki, oğulları xidməti vəzifəsini yerinə yetirərkən, ölüm ayağında olan insanları xilas edərək həlak olmuş, böyük qəhrəmanlıq göstərmişdi.

Rahibin dəfn mərasiminə minlərlə insan gəlmişdi. İynə atsaydın yerə düşməzdi. Gürcüstandan, Çaladidi kəndindən də gələnlər çox idi. Yaxından, uzaqdan mərasimə qatılanlar acı göz yaşları içində Rahibi Mahrızlı kəndinin qəbiristanlığında torpağa tapşırdılar.

Həmin hadisədən nə az, nə çox düz 37 il keçir. Əgər Rahib Məmmədov Çaladidi kəndində insanların həyatlarını xilas edərək həlak olmasaydı, əminliklə demək olar ki, Qarabağ torpaqları uğrunda gedən döyüşlərdə böyük qəhrəmanlıqlar göstərəcəkdik. Çünki həyatda cəsurulq göstərmək üçün doğulmuş insanlar həmişə ömürlərini müqəddəs amallara həsr edirlər. Mübarizə aparmaq istəyi daim onları döyüş meydanlarına çəkib aparır.

Məktəb-muzey

2012-ci ilin yayı idi. Ağdam rayonunda ezamiyyətdəydik. Həmin günlərdə yolumuzu Rahib Məmmədovun adını daşıyan məktəbdən saldıq, pedaqo-

ji kollektivlə, şagirdlərlə görüşdük. Artıq hərbi hissənin şəxsi heyəti məktəbi tərk etdiyinə görə təhsil ocağı yenidən doğma şagirdlərini, müəllimlərini qoynuna almışdı. Rahib də bir vaxtlar burada oxumuş, müəllimlərdən dərs almışdı. Dəhlizlər, sinif otaqları uşaqların şən sə-s-küyü ilə dolmuşdu. Müəllimlərlə söhbət edərkən öyrəndik ki, məktəbdə Rahib Məmmədovun şərəfinə muzey fəaliyyət göstərir. Ekspozitlərə muzeyin direktoru, tarix müəllimi İntiqam Əsədovla birlikdə baxdıq. Gördüyümüz hər kiçik detal bizdə böyük maraq oyadırdı. Muzeydə qəhrəmanın ömrünün müxtəlif anlarını əks etdirən çoxlu fotolar da var idi. İllərcə əvvəl çəkilmiş bu şəkillərə baxdıqca sanki Rahib Məmmədovun ömür yolu kino lenti kimi mərhələ-mərhələ gözlərimiz önündən gəlib keçirdi.

Hadisənin baş verdiyi həmin günlərdə keçmiş ittifaqın hər tərəfindən qəhrəmanın valideynlərinin ünvanına yüzlərlə minnətdarlıq məktubları göndərilirdi. Soyuq fevral günlərində gürcülərin, rusların, öz-böklərin, türkmənlərin, qazaxların və başqa millətlərin təskinlik və iftixar dolu məktubları Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndinə qanadlanıb gəlirdi. Bu məktublar minnətdarlıqla başlayır, xoş arzu və niyyətlə davam edir, təskinliklə tamamlanırdı. Gülmalı ata, Roza ana o ağır günlərdə bu xoş sözlərdən, ümidverici məktublardan təskinlik tapır, onları övladlarından ən qiymətli xatirə kimi saxlayırdılar.

O günlərdə Məmmədovlar ailəsinə göndərilən məktub və teleqramların ünvanları müxtəlif idi: Tomsk, Ulyanovsk, Fərqanə, Kişinyov, Sverdlovsk, Karaqanda, Riqa, Düşənbə... - bir sözlə, keçmiş ittifaqın hər yerindən, xüsusilə də faciənin baş verdiyi qarda Gürcüstandan. Müəlliflər də müxtəlif təbəqənin adamları idi: evdar qadınlar, məktəblilər, fəhlələr, kolxozçular, alimlər, yazıçılar, mühəndislər... Elə məktublar da var idi ki, onlara 200-300 adam imza atmışdı. Rahibin qəhrəmanlığı Azərbaycan və gürcü xalqlarını bir-birinə daha da mehribanlaşdırmış, yaxınlaşdırmışdı.

Danışan sətirlər

Rahib Məmmədovun bir vaxtlar doğmalarına yazdığı məktublar oxuyarlarda böyük maraq doğururdu. Məktubların tarixinə diqqətlə fikir verəndə gördük ki, Rahib evlərinə tez-tez məktub yazar, doğmalarının gözünü yolda qoymazmış. Yazılan bu məktublar onun xarakterinin açılmasına da güzgü tutur. Hiss olunur ki, Rahib ona ünvanlanan məktubların hamısına cavab yazıb, doğmalarının, əzizlərinin gözlərini yolda qoymayıb. Həmişə ailə qayğısı ilə yaşayıb, doğma ocaqlarının həsrətini çəkib. Qəhrəmanın yazdıqlarını oxuduqca sətirlər arasında gənc bir əsgərin, qayğıkeş bir oğulun, cəsur bir azərbaycanlı balasının ürək çırpını-ları aydınca eşidilir.

"Anama.
Vəziyyətim lap əladır Hələ ki, rus dilini o qədər də öyrənməmişəm. Hərbi hissədə azərbaycanlılar çox olduqundan rus dilində az danışırıq. Amma günlər keçdikcə yavaş-yavaş hər şeyi öyrənəcəm.
31.12.1986"

* * *
"Bacım Leylaya.
Yazın görüm yənə də Əşrə-

fin briqadasında işləyirsiniz? Yeni il bayramınızı təbrik edirəm. Mənim əvəzimdən hamını təbrik edib öpərsən.
15.01.1986"

* * *
"Atama, anama
Hərbi hissəmə çoxlu təzə əsgər gəlib. Onlara zirehli texnikanı sürməyi öyrədirlər. Tez-tez BTR-lə Qara dənizdə üzürük. Suda texnikanı idarə etməyi öyrənmək çox maraqlıdır. Bunun ayrı ləzzəti var. Mən bu təlimlərdə lap fəal iştirak edirəm.
24.06.1986"

"Qara dənizdə üzürük, texnikanı suda da idarə etməyi öyrənirik" sözləri diqqətimizi xüsusilə cəlb etdi. Həmin günlərdə nə vaxtsa ömrünün sularında bitəcəyini heç ağlına gətirməmiş. Təəssüflər olsun ki, ağlına gəlməyənələr cəsur əsgərin başına gəldi...

Rahibin ölümü ilə yaşid ağaclar

1990-cı ildə yaradılmış Rahib Məmmədov adına Muzeyə ziyarətə gələnlər həm onun, həm də doğma Qarabağımız uğrunda vuruşan oğulların şərəf dolu döyüş yolları ilə yaxından tanış olurlar. İgidlərin, qəhrəmanların döyüş yollarını öyrənirlər.

Muzeydəki ekspozitlərə baxandan sonra həyətdə çıxdıq. Buradakı küknar ağaclarının üstünə vurulmuş kiçik lövhələr diqqətimizdən yayınmadı. Lövhələrə yazılanlara diqqət yetirəndə məlum oldu ki, bu ağacları 1987-ci ildə Gürcüstanın Çaladidi kəndindən qəhrəmanın adını daşıyan məktəbə gəlmiş Rahib Məmmədovun bir vaxtlar sel daşqınından xilas etdiyi 28 nəfər əkilmiş. Lövhələrə ağacları basdıranların ad-familiaları və əkilədiyi tarixlər qeyd olunub. Muzeyin həyətindəki ağaclar etibarlı qorunur. Bu da təbiidir. Çünki tarix üçün bir ağac da, bir daş parçası da qiymətlidir. 37 il əvvəl basdırılmış küknar ağaclarının həm gövdələri xeyli iriləşib, həm də boyları yuxarı qalxıb. Ətrafına kölgə salan bu ağaclar Rahibin ölümü ilə yaşiddir. Onlar səmaya doğru boy verdikcə sanki qəhrəmanın adını səmaya qaldırır, Aya, Günəşə, ulduzlara onun qəhrəmanlığından danışır.

Gürcü xalqı qəhrəmanımızın xatirəsini həmişə əziz tutur. Çaladidi kəndində Rahib Məmmədovun heykəli ucaldılıb. Ötən il oktyabrın 20-də onun heykəlinin açılış mərasimi keçirilib. Mərasimdə Gürcüstanın Zemo-Svaneti bölgə rəhbərliyi, Azərbaycanın Gürcüstandakı səfiri, Türkiyənin Batumi şəhərindəki baş konsulu, Rahib Məmmədovun ailə üzvləri, Gürcüstan və Azərbaycan ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Qorxmaz əsgər Rahib Məmmədovun qəhrəmanlığı heç vaxt unudulmur. Daim xatırlanır, anılır, yad edilir. Xalqımızın igid oğulları qəhrəmanlığı məhz Rahib kimi cəsurlardan öyrənirlər. 44 günlük Vətən müharibəsində biz bu oğulların erməni işğalçılarına qarşı necə böyük qəhrəmanlıqla, necə böyük igidliklə, necə böyük cəsarətlə döyüşdüyünü gördük. Xalqımız torpaqlarımızı erməni işğalçılarından azad etmiş Rahib Məmmədov kimi cəsur oğullarımızla fəxr edir. Fəxr etdiyimiz bu oğullar başda Rahib olmaqla cəsarətləri ilə tariximizin şanlı səhifələrində daim ucalıqlarda dayanaraq qəhrəmanlıq abidəsi qoydular...

Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"